

Konspekt zajęć nr 4

Temat: : Opłacalność działalności gospodarczej – próg rentowności

Czas trwania zajęć: 1 godzina lekcyjna

Cele

Uczeń:

- identyfikuje cechy człowieka o postawie przedsiębiorczej, rozpoznaje je u siebie oraz określa związek zachowania się osoby przedsiębiorczej z szansami, jakie stwarza gospodarka rynkowa;
- znajduje możliwości finansowania działalności gospodarczej lub planowanego przedsięwzięcia;
- prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów.

Zgodność z podstawą programową

Cele kształcenia ogólnego:

- poznanie elementarnych pojęć z zakresu podstaw przedsiębiorczości;
- rozumienie istoty przedsiębiorczości oraz poznanie jej roli w gospodarce i życiu człowieka;
- rozumienie roli pieniądza, rynków i instytucji finansowych w gospodarce, funkcjonowaniu przedsiębiorstw i życiu człowieka.

Kształcone umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce:

- wyszukiwanie informacji z różnych źródeł, ich selekcja i analizowanie;
- stosowanie w praktyce kluczowych pojęć związanych z przedsiębiorczością;
- podejmowanie przemyślanych decyzji na podstawie wskaźników ekonomicznych oraz samodzielne obserwacje zjawisk zachodzących w gospodarce;
- odpowiedzialne gospodarowanie pieniędzmi, analizowanie, ocenianie i świadome korzystanie z usług finansowych oraz inwestowanie kapitału z wykorzystaniem wiedzy na temat praw klienta usług finansowych;
- podejmowanie niezależnych, odpowiedzialnych decyzji finansowych w odniesieniu do własnych zasobów;
- przygotowanie do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

Postawy:

- wykorzystanie zdobytej wiedzy ekonomicznej do rozwijania własnej postawy przedsiębiorczej jako jednego z podstawowych warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym, w tym skutecznego wykonywania pracy najemnej i prowadzenia własnej działalności gospodarczej;
- dostrzeganie konsekwencji działań nieetycznych związanych z finansami, w tym obowiązkami podatkowymi;
- kształtowanie proaktywności, odpowiedzialności za siebie i innych oraz umiejętnego godzenia własnego dobra z dobrem innych ludzi;
- zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej oraz motywacja do ciągłego samorozwoju i inwestowania w siebie;
- przyjmowanie postaw etycznych, społecznej solidarności i odpowiedzialności w życiu gospodarczym.

Ważne pojęcia i zagadnienia do wyjaśnienia w toku lekcji

Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa, dokumenty finansowe (rachunek zysków i strat, bilans, rachunek przepływów pieniężnych), przychody i koszty, próg rentowności (w ujęciu ilościowym i wartościowym).

Metody i techniki

Wykład, dyskusja kierowana, praca w grupach, praca indywidualna lub w parach, praca z tekstem, obliczenia.

Środki dydaktyczne

Materiał dla uczniów do wydruku: karta pracy „Próg rentowności”.

Przebieg zajęć

Na początku lekcji informujemy uczniów, że zwycięzcą gry planszowej zostaje osoba, której przedsiębiorstwo uzyska najwyższą wartość w dwóch dziedzinach: rozpoznawalność marki oraz zasoby finansowe.

Wyjaśniamy młodzieży, że w prowadzeniu działalności gospodarczej bardzo istotną umiejętnością jest właściwe zarządzanie finansami firmy. Oprócz pomysłu biznesowego zazwyczaj potrzebny jest kapitał – jego wielkość jest różna i zależy m.in. od formy organizacyjno-prawnej oraz przedmiotu działalności, czyli tego, czym firma będzie się zajmowała. Indywidualna działalność gospodarcza najczęściej nie wymaga wielkiego kapitału, jednak bez względu na to, jak duża jest firma, konieczne jest uważne śledzenie jej sytuacji finansowej.

W przedsiębiorstwach o dużym kapitale, dużych przychodach i obrotach najczęściej zatrudnia się do tych zadań profesjonalistów (np. dyrektora finansowego), którzy czuwają nad dobrą kondycją finansową. Sporządzają oni analizy finansowe na podstawie następujących dokumentów:

- rachunku zysków i strat (pokazuje on, w jaki sposób został uzyskany wynik finansowy – zysk lub strata),
- bilansu (służy do analizy sytuacji majątkowo-kapitałowej),
- rachunku przepływów pieniężnych – cash flow (podsumowuje przepływ środków pieniężnych w firmie z uwzględnieniem źródeł tych środków oraz sposobów ich wykorzystania).

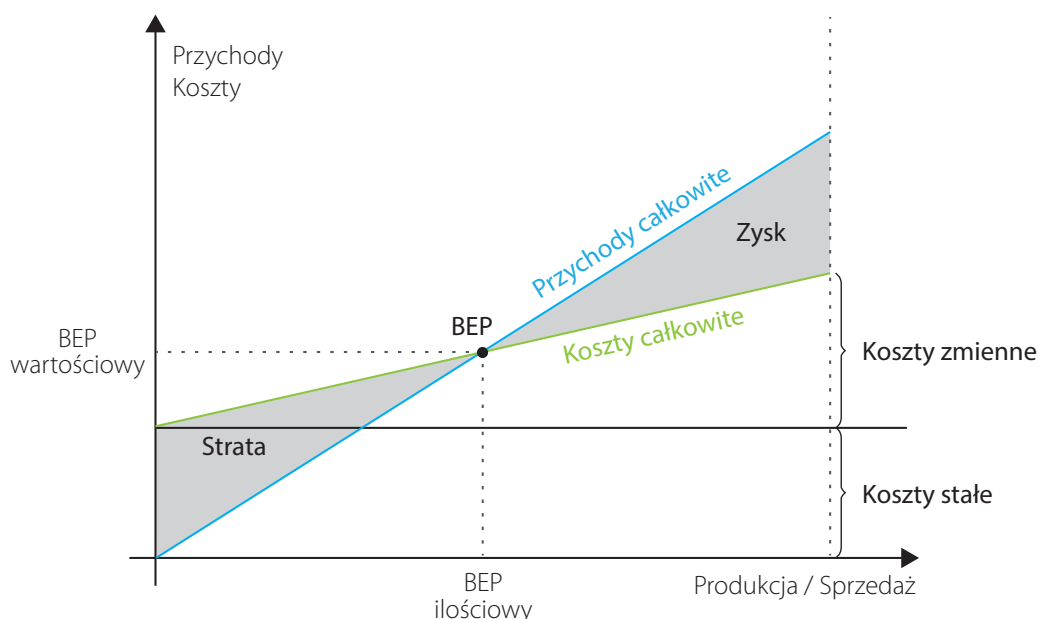
Ponadto przygotowują oni szczegółowe zestawienia i sprawozdania z uwzględnieniem informacji pozyskanych z działu księgowości oraz poszczególnych komórek organizacyjnych. Prezentują je następnie organom podejmującym istotne decyzje dla bieżącej działalności i rozwoju firmy, np. zarządowi. W przypadku pogarszającej się sytuacji finansowej dyrektor finansowy potrafi odpowiednio zareagować i wprowadzić ograniczenia, np. wskazać, gdzie można zmniejszyć koszty lub jak skutecznie wdrożyć plan naprawczy.

W małych firmach – indywidualnej działalności gospodarczej – księgowość prowadzi się najczęściej w uproszczonej formie i nie opracowuje tak szczegółowych dokumentów. Jednak nie zwalnia to ich właścicieli z powinności analizowania sytuacji finansowej firmy, przede wszystkim dla swojego bezpieczeństwa, gdyż w przypadku zadłużenia firmy odpowiadają oni za nie całym swoim majątkiem.

Jednym z podstawowych narzędzi do oceny biznesu jest ustalenie progu rentowności (ang. break-even point – BEP). Dlaczego próg rentowności jest tak ważny? Otóż:

- ułatwia zarządzanie finansami – dzięki niemu wiadomo, kiedy ograniczać wydatki,
- pozwala ocenić, czy biznes jest opłacalny,
- pomaga ustalić cenę produktu – łatwiej ją określić, kiedy potrafi się obliczyć, jakie przychody powinna mieć firma, by móc pokryć koszty związane z prowadzoną działalnością.

Jak możemy ustalić próg rentowności? Podobnie jak w budżecie domowym, w firmie mamy dwie podstawowe kategorie: przychody i koszty. Przychody to wszystkie należności i wpływy, jakie przedsiębiorstwo otrzymuje z tytułu prowadzonej działalności. Koszty natomiast możemy podzielić na stałe i zmienne. Koszty stałe to takie, które firma ponosi niezależnie od poziomu produkcji, wielkości sprzedaży czy wyników firmy, np.: czynsz, opłaty za media, wynagrodzenie pracowników zatrudnionych na etacie, koszty biura rachunkowego czy usługa sprzątnięcia biura. Koszty zmienne są zależne od różnych czynników i zmieniają się w zależności od wielkości produkcji czy sprzedaży, np.: koszty energii na potrzeby produkcji, zużycie surowców i materiałów wykorzystywanych bezpośrednio w procesie produkcji czy płace pracowników, których wynagrodzenie zależy od wielkości produkcji. Kiedy ustalimy koszty stałe i zmienne ponoszone przez firmę w danym okresie, będziemy mogli obliczyć próg rentowności w ujęciu ilościowym i wartościowym.

Wykres. Próg rentowności

Ćwiczenie

Rozdajemy uczniom kartę pracy „Próg rentowności”. Uczniowie mogą rozwiązywać zadania indywidualnie lub w parach. Warto dodatkowo przedstawić uczniom prosty sposób wyliczenia ilościowego progu rentowności, czyli sytuacji, w której przychody całkowite równają się kosztom całkowitym:

$$\text{cena} \times \text{ilość} = \text{koszty stałe} + (\text{jednostkowe koszty zmienne} \times \text{ilość})$$

Odpowiedzi do karty pracy:

Próg rentowności w ujęciu ilościowym:

Ile produktów/usług trzeba sprzedać, by firma wyszła na zero?

Wzór: Próg rentowności (BEP) = koszty stałe / (cena – koszty zmienne*)

* Koszty zmienne w przeliczeniu na 1 produkt.

Przykład: oblicz próg rentowności w ujęciu ilościowym, jeśli cena wytwarzanego produktu wynosi 2 tys. zł, miesięczne koszty stałe – 4 tys. zł, a koszty zmienne w przeliczeniu na 1 produkt – 1 tys. zł.

$$\text{BEP} = 4000 \text{ zł} / (2000 \text{ zł} - 1000 \text{ zł}) = 2000 \text{ zł} / 1000 \text{ zł} = 4$$

Odpowiedź: firma nie będzie ponosiła strat, jeśli w ciągu miesiąca sprzeda 4 produkty.

Zadanie: Bartek otworzył punkt gastronomiczny i sprzedaje miesięcznie 600 zestawów hamburgera fit z napojem i domowymi frytkami. Każdy zestaw kosztuje 25 zł. Koszty stałe (w tym: czynsz, wynagrodzenie pracownika, biuro rachunkowe i abonament telefoniczny) wynoszą 8,3 tys. zł. Koszty zmienne (produkty potrzebne do przygotowania zestawów i media: woda, energia) w odniesieniu do 600 zestawów to 9 tys. zł. Oblicz próg rentowności w ujęciu ilościowym i odpowiedz, ile zestawów Bartek powinien sprzedać, by firma nie ponosiła strat.

Koszty stałe: 8300 zł

Cena: 25 zł

Koszty zmienne w przeliczeniu na 1 zestaw: $9000 \text{ zł} / 600 \text{ zestawów} = 15 \text{ zł}$

$$\text{BEP} = 8300 \text{ zł} / (25 \text{ zł} - 15 \text{ zł}) = 8300 \text{ zł} / 10 \text{ zł} = 830$$

Firma Bartka nie będzie ponosiła strat, jeśli sprzeda 830 zestawów w miesiącu.

Próg rentowności w ujęciu wartościowym:

Jakie przychody musi osiągnąć firma, by pokryć koszty całkowite działalności (koszty stałe i zmienne)?

Wzór: Próg rentowności (BEP) = cena x [koszty stałe / (cena – koszty zmienne)]

Przykład: oblicz próg rentowności w ujęciu wartościowym, jeśli cena wytwarzanego produktu wynosi 2 tys. zł, miesięczne koszty stałe – 4 tys. zł, a koszty zmienne w przeliczeniu na 1 produkt – 1 tys. zł.

$$\text{BEP} = 2000 \text{ zł} \times [4000 \text{ zł} / (2000 \text{ zł} - 1000 \text{ zł})] = 2000 \text{ zł} \times [4000 \text{ zł} / 1000 \text{ zł}] = 2000 \text{ zł} \times 4 = 8000 \text{ zł}$$

Firma musiałaby osiągnąć przychody równe co najmniej 8 tys. zł, by pokryć koszty i nie ponieść straty. Zarabiać zacznie natomiast wtedy, gdy ze sprzedaży produktów uzyska przychód powyżej 8 tys. zł.

Zadanie: oblicz próg rentowności w ujęciu wartościowym i odpowiedz, jaki przychód ze sprzedaży swoich zestawów powinien mieć Bartek, by firma nie ponosiła strat.

$$\text{BEP} = 25 \text{ zł} \times [8300 \text{ zł} / (25 \text{ zł} - 15 \text{ zł})] = 25 \text{ zł} \times [8300 \text{ zł} / 10 \text{ zł}] = 25 \text{ zł} \times 830 = 20\,750 \text{ zł}$$

Firma Bartka powinna osiągnąć przychody w wysokości powyżej 20,75 tys. zł, by nie ponosić strat.

Jak można wpływać na próg rentowności?

- Podwyższać cenę.
- Sprzedawać „po kosztach”.
- Redukować koszty.

Możemy uczniom zlecić – do wykonania na zajęciach (jako pracę indywidualną, w parach lub grupach) lub jako pracę domową – dodatkowe zadania. Proponujemy uczniom im mianowicie, aby spróbowali wykorzystać omówione wcześniej sposoby i dokonać nowych obliczeń w odniesieniu do poprzednich przykładów – w taki sposób, by osiągnąć satysfakcjonujący wynik finansowy firmy Bartka. Należy zostawić młodzieży swobodę w poszukiwaniu rozwiązania. Można też poprosić uczniów o wymyślenie nowych treści do zadania lub nowych przykładów firm z innym produktem.

Podsumowanie

Na zakończenie lekcji moderujemy dyskusję z uczniami. Zadajemy pytania:

- Czy Waszym zdaniem ważne jest analizowanie sytuacji finansowej firmy? Dlaczego?
- Co zrobilibyście, gdyby Wasza firma generowała zysk? Na co byście go przeznaczyli?
- Co zrobić, gdy firma przynosi straty?

Odpowiedź: indywidualną działalność gospodarczą można zawiesić lub zlikwidować. Nie ma sensu ponosić strat w kolejnych miesiącach, jeśli nie mamy pomysłu, jak rozwiązać problem powiększającego się zadłużenia firmy.

Zadanie domowe

Proponujemy uczniom dokonanie obliczeń progu rentowności w ujęciu ilościowym i wartościowym w odniesieniu do firmy Bartka przy założeniu, że cena zestawu została podniesiona do kwoty 29,99 zł.

